

Offshoring – Svenska jobb på spel?

av Petter Jonsson

Inledning	2
Svenska arbetsmarknadens förutsättningar.....	3
Arbeten känsliga för internationell konkurrens	4
Arbetsstillfällen som kan förloras på grund av kompetensbrist.....	7
Slutsatser.....	9

Inledning

Under historiens gång har olika innovationer haft stor betydelse för samhällets utveckling. Tidigt under industrialiseringen ledde fabrikstänkandet till att människor strömmade till städerna för arbete. När tillverknings- och logistikmetoderna utvecklades, stod många fabriker tomma och kraftfullt eftersatta ekonomiska zoner utkristalliserades. Containerlastningprincipen av fartyg visade tydligt hur hamnområden i många år var svåra att förädla för att möta de nya strukturerna. Efter andra världskriget gjorde elektroniken och digitaliseringen ett snabbt intåg i produkter och processer och företag och regioner som snabbt tog till sig den nya tekniken växte snabbast.

Vi befinner oss nu mitt i en ny teknikrevolution. Skiftet från varuproduktion till tjänsteproduktion får stora konsekvenser för arbetskraften. Industriell tillverkning och jordbruk står nu tillsammans

för mindre än 30 procent av Sveriges arbeten. Samtidigt har IT-utvecklingen lett till att vi kan kommunicera och arbeta på ett sätt som tidigare var helt otänkbart. Den nya distinktionen mellan vad som kan handlas med globalt är inte möjligheten att packa det i en container utan möjligheten att packa det i elektroner. Därmed är det naturligt att allt fler arbeten är av karaktären att de kan utföras långt ifrån sina kunder och övriga funktioner i företaget. Begreppen offshoring och outsourcing skiljer sig i allt väsentligt åt. Outsourcing avser utflyttandet av ett arbete ur företaget, oaktat i vilket land det sedan utförs, medan offshoring avser utflyttandet av hela funktioner till ett annat land. (Blinder, 2007) Offshoring kan avse utflytt av såväl tjänster som produktion av varor. Logiken bakom offshoring är enkel, att den som kan använda sina förmågor till en lägre kostnad, har en komparativ fördel.

Förekomsten av offshoring av produktion ökade påtagligt i och med Kinas inträde i WTO 2001. I Kina finns goda förutsättningar för att förlägga olika verksamheter, inte minst genom tillgängligheten på billig arbetskraft och valutastabiliteten gentemot dollarn. Genom utvecklingen av tekniklösningar inom Telecomområdet, såsom möjligheterna att flytta stora datamängder över fiberoptiskt kablage, och att man har en stor arbetskraftspool som talar engelska har Indien kraftigt positionerat sig i täten bland de länder som verksamheter flyttas ut till. NAFTA, ett frihandelsavtal mellan USA, Kanada och Mexico tecknat 1994, gjorde det lättare för offshoring, och många amerikanska tillverkare förlade initialt sina produktionsanläggningar till Mexico. Denna typ av offshoring kallas ibland för nearshoring. Den betydande skillnaden mellan begreppen är att nearshoring oftast innebär logistikfördelar, som tappas när en verksamhet flyttas till andra sidan jorden. Trenden för nya offshoreetableringskiftade såsmåningom mot Asien. Det finns exempel hur offshoring tagit sina uttryck innan 2000-talet. Ett tydligt sådant är Irland. Landet var för några decennier sedan ett av Europas fattigaste länder. Irlands låga inkomstskatter och arbetsgivaravgifter öppnade emellertid upp för utländska företag att etablera sig i landet. Många företag, inte minst ifrån USA, började flytta ut produktion, tjänster och intellektuellt kapital till Irland för vidare export. IBM, Apple och Google är exempel på företag som flyttat viktiga funktioner till Irland, motiverade av ett gynnsamt etableringsklimat, en välutbildad arbetskraft och en engelsktalande befolkning. Idag har Irland världens sjunde högsta bruttonationalprodukt per capita.

Svenska arbetsmarknadens förutsättningar

Den största yrkesgruppen på den svenska arbetsmarknaden är vård-och omsorgspersonal. Merparten av alla arbeten inom denna grupp har en väldigt låg potential för offshoring. Bland de vanligaste yrkesgrupperna på arbetsmarknaden finns dock ett antal som är värda att uppmärksammas ur ett offshoringperspektiv. Behovet av högutbildad arbetskraft på den svenska arbetsmarknaden är ständigt tilltagande. För att möta detta behov har Sverige under andra hälften av 1900-talet till idag kraftigt expanderat antalet platser vid högskolor och universitet. Många universitetsutbildade människor saknar ändå kvalificerade arbeten. Detta väcker frågan om hur förutsättningarna för den svenska arbetskraften måste utformas för att möta de krav som ställs. En del av de utbildningar som getts vid svenska universitet saknar helt enkelt någon efterfrågan på arbetsmarknaden. Andra har inte längre någon relevans i Sverige eftersom de arbeten som kräver dessa utbildningar genom globaliseringen flyttas till låglöneländer.

I en undersökning från Grant Thornton (2008) frågade man företagare/entreprenörer hur stor vikt de skulle ställa vid skattefrågan i samband med utlandsetablering. Bara 44 % ger skattefrågorna någon vikt i vid utlandsetableringar. Detta att jämföra med 77 % av de privatägda företagen i resten av världen.

I en annan undersökning (2008) frågar Grant Thornton företagare vilken skatt man upplever som mest betungande för företagandet. Så många som 52 % av respondenterna i undersökningen svarade att arbetsgivaravgifter är den största bördan för svenska företagare. Endast i två länder i världen hade en högre andel respondenter som ansåg att arbetsgivaravgifterna var den största bördan; Polen (79 %) och Frankrike (56 %).

Arbeten känsliga för internationell konkurrens

Länder har alltid haft relativa konkurrensfördelar över varandra. Vissa är naturliga, som Hawaiiis väder och Saudiarabiens olja, medan andra är resultat av mänsklig ansträngning som Japans tillverkningsindustri eller Kaliforniens IT-innovativitet. Allt eftersom konkurrensfördelarna skiftar som ett resultat av mänsklig ansträngning så gynnas industrierna i de länder som har de relativa konkurrensfördelarna. Tidigare har detta inneburit att företag i mindre konkurrenskraftiga världsdelar slagits ut, som till exempel den svenska varvsindustrins aktörer. Idag kan företag i allt större utsträckning välja att förlägga hela eller delar av sin verksamhet i de på grund av komparativa fördelar mer gynnsamma miljöerna. Detta innebär att arbetstillfällena flyttar över gränserna. Patent har en viktig betydelse vid offshoring. Det är lättare för företag, som vet att deras innovationer står under ett starkt patentskydd, att flytta ut olika funktioner till utlandet.

Blinder (2007) lyfter fram ett intressant perspektiv på arbetskraftsutflyttning när han presenterar en linjär skala för bestämning av utflyttningspotential i olika yrkeskategorier. Vissa arbeten har högre utflyttningspotential, som två exempel på ytterligheter kan nämnas förskoleverksamhet som befinner sig längst ned på skalan och datasupport som ligger väldigt högt. Genom att ställa frågor om hurvida ett arbete måste utföras i Sverige och hurvida yrket är fysiskt bundet till en viss plats, delar jag in yrken i kategorier. Utifrån dessa kategorier kommer jag att studera hur stor andel svenska arbeten som har en hög utflyttningspotential, samt hur arbetsmarknadens förutsättningar varierar mellan kategorierna.

I detta försök att kartlägga potential för offshoring hos alla yrken på den svenska arbetsmarknaden redogör jag för fem tänkbara riskkategorier med stigande potential för offshoring; A, B, C, D och E. Yrken som faller i kategori A måste vara fysiskt nära en viss svensk arbetsplats. De yrken som faller i kategori B måste inte utföras på en specifik ort i Sverige, men de måste utföras på en viss fysisk arbetsplats och arbetsplatsen måste finnas någonstans i Sverige. Yrken som faller i kategori C måste inte utföras på en viss ort i Sverige, men de måste utföras på en viss arbetsplats. Denna arbetsplats måste dock inte ligga någonstans i Sverige. De yrken som tillhör kategori D och har störst potential att offshoras behöver inte utföras i Sverige och inte på någon särskild arbetsplats. Kategori E avser de yrken där risken för utflyttning är okänd.

I denna essä delas svenska yrken in enligt ”standard för svensk yrkesklassificering 1996”, som benämner 113 stycken yrkesgrupper. Dessa data har sedan kombinerats med objektiva data om hur många som arbetar i respektive yrkesgrupp. Därefter följer en subjektiv bedömning av hurvida yrket måste utföras nära en specifik svensk fysisk plats, hurvida yrket måste utföras nära en viss fysisk arbetsplats och hurvida yrket måste utföras i Sverige. Detta utmynnar i en uppskattning av hur många personer som ingår i respektive riskgrupp A-E, samt hur stor risken är att deras arbeten kan hotas av utflyttning den närmaste tiden. För yrken i kategorin D som löper störst risk att offshoras gör jag en generell diskussion om hur svensk arbetsmarknads- och utbildningspolitik bör utformas för att förhindra en stegrad arbetslöshet.

För att erhålla en godtycklig indelning i de fyra kategorierna gör jag en subjektiv matchning av kriterierna för de fem kategorierna (A-E) med SSYK 96 (Standard för svensk yrkesklassificering). I SSYK klassificeras individer efter det arbete de utför. Vanligtvis avser yrke det en person är utbildad till. I detta fall har termen en annan och mer begränsande betydelse, nämligen det arbete som utförs av varje enskild person. Således blir indelningen inte lika statisk då en individ kan byta yrke varje gång den byter jobb. SSYK återspelar därmed på ett bra sätt den aktuella yrkesstrukturen på arbetsmarknaden.

Vid yrkesindelning är det ett hinder att tydligt avgränsa yrkesvariablerna när det exempelvis förekommer att en och samma yrkesbenämning förekommer för olika typer av arbete i olika branscher. De beskrivningar som anges i SSYK bör därför betraktas med denna reliabilitetsbrist i åtanke.

När man – som i detta fall – betraktar olika yrkesgrupper i SSYK ur ett perspektiv där utbildningsnivå vägs in, bör man vara medveten om att klassificeringarna i SSYK inte alltid är tydliga ur ett utbildningsperspektiv. Detta då man i SSYK klassificerar förmän, gruppchefer, avsyningsmän, med flera i samma klass som sina underställda. Detta trots att kvalifikationskravet på dessa individer ofta är högre.

I denna sammanställning hamnar åtta yrkesgrupper med totalt 489 693 yrkesverksamma i kategori D med hög risk för offshoring. Detta motsvarar ca 12 % av den svenska arbetskraften. Gemensamma drag är att dessa yrken inte måste utföras nära en särskild fysisk plats i Sverige och att de inte måste utföras nära en särskild arbetsgrupp. De stora yrkesgrupperna i kategori D är ingenjörer och tekniker med 126 385 sysselsatta, kundinformatörer med 46 046 sysselsatta, bokförings- och redovisningsassistenter med 53 778 sysselsatta, kontorssekreterare och dataregistrerare med 38 693 sysselsatta och datatekniker och dataoperatörer med 38 838 sysselsatta. Dessa yrken är i stor utsträckning möjliga att med hjälp av modern informations- och kommunikationsteknik distribuera i moduler som kan skickas över världen. De kompetenskluster som byggts upp i utvecklingsländerna bidrar till att göra dessa arbeten möjliga för offshoring.

Yrkesgruppen datatekniker och dataoperatörer sysselsätter 38 838 personer och är den grupp som i mångt och mycket kommit att symbolisera utflyttning av tjänster till utlandet. I takt med teknikutvecklingen och i dess spår, en användarvänlighet som gör att mer avancerat handhavande och konfiguration av datorutrustning kan utföras av den enskilda användaren, har bland annat supporttjänster blivit ett växande segment. I gruppen finns bland annat också webmasters, som också är ett tydligt exempel på tjänster som utan svårigheter och större omställningsproblematik kan utföras på annan plats.

Yrkesgruppen biomedicinska analytiker sysselsätter 9 299 personer och är en yrkesgrupp där arbetsmarkandens efterfrågan inte matchas av antalet utbildade. Runt om i landet kommer många av de yrkesverksamma att gå i pension fram till 2015. Redan idag utförs tjänster inom området i utlandet. Dock är en stor del av individerna i yrkesgruppen verksamma inom kliniskt arbete vid sjukhus och primärvård. Inom branschen finns det initiativ till internationellt samarbete för ökad rörlighet inom EU.

Gruppen bestående av dataregistrerare samt kontorssekreterare, läkarsekreterare m.fl. sysselsätter 38 693 personer. Dataregistrering är ett område där utflyttning av tjänster i nuläget redan förekommer. Rapporter från USA visar hur landets import av tjänster inom detta område ökat kraftigt sedan 2000. Detta till stor del från Indien.

Bokförings- och redovisningsassistenter registrerar och sammanställer ekonomiska data. Inom gruppen sysselsätts 53 778 personer. Hit hör fakturahantering, löneadministration och löpande bokföring. Det är vanligt att företag i dagsläget väljer att outsourca denna typ av tjänster.

Gruppen kundinformatörer med 46 046 yrkesverksamma består huvudsakligen av resebyråer som rådgör kunder om resmål, bokar besökstider, tar emot och kopplar telefonsamtal, besvarar förfrågningar och registrerar bagage vid flygplatser. Allt eftersom kostnadspressen tilltagit i rese- och flygbranschen har fler svenskar börjat göra sina resebokningar på internet.

Detta har gjort att fler informationstjänster knutna till resande blivit supportfunktioner till webbaserade tjänster, och därmed möjliga för offshoring. Supporttjänster såsom telefonväxlar för företag har även de både hög potential för offshoring och hög potential för automatisering. Tjänsterna inom denna undergrupp blir också mindre och mindre språkkänsliga allteftersom företag använder sig av engelska som koncernspråk. Bagageregistrering vid flygplatser krymper som yrkesgrupp när flygbolagen effektiviserar och automatiserar dessa processer allt mer, alternativt lägger över dem på kunderna själva i form av självincheckning och liknande funktioner.

I gruppen fotomodeller med 80 sysselsatta personer i Sverige ingår förutom ett fåtal modeller för foto huvudsakligen modeller för målning, skulpturer och andra konstnärer eller hantverkare. Det är rimligt att anta att dessa arbeten kommer att flyttas utomlands i samma utsträckning som hantverk/textilindustri gör.

I gruppen grafiker med flera arbetar 6 651 personer i Sverige med framförallt layout och text- och bildsättning till tidningar och böcker. Dessa yrken utförs idag helt datoriserat och kan därmed enkelt genom offshoring flyttas utomlands.

Ingenjörer och tekniker är en grupp som innefattar 126 385 personer idag i Sverige. Arbetsuppgifter som hör till yrkesgruppen är bland annat sådana kopplade till produktutveckling; mätning, konstruktion, testning – men också till processutveckling som konstruktion, montering och programmering av nya produktionskanaler. När mer avancerade funktioner hos företag såsom forskning och utveckling blir möjliga att offshora och detta möts av brist i utbildad personal i Sverige gör det ingenjörsarbeten i allra högsta grad hotade av utflyttning. När den rena produktionen förläggs till lågkostnadsländer medför detta också i sig att relaterade ingenjörsarbeten, till exempel knutna till konstruktion och programmering av produktionsanläggningar automatiskt måste flyttas med.

Arbetsstillfällena som kan förloras på grund av kompetensbrist

Efter att ha tittat på vilka arbeten som rent tekniskt kan komma att flyttas utanför landets gränser är det intressant att se på frågan ur ett företagsperspektiv. Varje år görs av the Offshoring Research Network en undersökning där ca 1 600 företag av olika storlek i nordeuropa och USA tillfrågas om sitt förhållande till offshoring (Manning et al, 2008). Från det att undersökningen började göras 2004 fram till 2006 har på bara tre år en markant skillnad kunnat urtydas.

Fler och fler företag ser tillgång till kvalificerad personal som en viktig strategisk faktor vid offshoringbeslut. Efter personalkostnadsbesparingar och övriga kostnadsbesparingar kommer nu försörjningen av välutbildade medarbetare på tredje plats från femte plats 2004. 68 % av de 1 600 tillfrågade företagen såg detta som viktigt eller mycket viktigt.

Kompetensförsörjningens allt mer framträdande roll vid offshoringbeslut är delvis en konsekvens av ett skifte i utbud och efterfrågan inom avancerad teknisk och naturvetenskaplig kompetens. Delvis är det också en konsekvens av nya globala trender och nya möjliggörande faktorer för företagen.

Utbudet av talang inom avancerade tekniska och naturvetenskapliga utbildningar i väst har fortsatt att krympa de senaste åren på grund av dålig matteundervisning i den obligatoriska skolan. Elever med dåliga mattekunskaper känner sig inte attraherade av eller kompetenta nog att söka tekniska och naturvetenskapliga utbildningar. Dessutom har dessa högre utbildningar inom teknik och naturvetenskap och de yrken som förknippas med dem haft en ständigt avtagande attraktivitet de senaste årtiondena, och de har idag långt ifrån den glans som de fick under exempelvis de stora rymdprogrammets tid. En allt större del av de studerande vid framför allt de tekniska högskolorna i Sverige idag är utländska medborgare. De senaste 10 åren har en tredubbling av utländska studerande vid våra högskolor och universitet skett. 2007 hade Blekinge Tekniska Högskola 20 % utländska studerande, Kungliga Tekniska Högskolan 19 % och Chalmers Tekniska Högskola 14 %. Historiskt sett har en liten andel av utländska studerande valt att slå sig ner i Sverige för gott efter avslutade studier, särskilt bland utomeuropeiska studenter som nu utgör en tredjedel av det totala antalet utländska studerande.

Samtidigt som utbudet av talang i de industrialiserade länderna krympt, har det växt i utvecklingsländerna där idag väldigt många ingenjörer och naturvetare utbildas på universiteten. Detta kombineras med att många utvecklingsländer redan idag har utpräglade strategier för att fortsätta stärka sin kompetens inom olika områden genom bl.a. byggande av kluster. Detta driver även upp priset på arbetskraft, men trots tilltagande löneinflation så fortsätter tillgången på kvalificerad personal att driva på utvecklingen mot offshoring till dessa områden.

Flera trender har på global nivå fortsatt att stärka möjligheterna till ökande offshoring. Informations-och kommunikationstekniken (ICT) har fortsatt att utvecklas och göra allt fler tjänster nedbrytbara i elektroner och snabbt transfererbara över världen. Kostnadstryck och standardisering/kommodisering har gjort fler produkter tillverkningsbara med lägre beroende av plats. Modulisering av produkter har gjort att produkternas värdekedja kan delas upp och komponenterna kan tillverkas på vitt skilda platser.

På företagsnivå spelar erfarenhet en stor roll för vilka funktioner som övervägs för offshoring. Funktioner som inköp och tillverkning kräver relativt lite erfarenhet medan just forskning och utveckling kräver mer erfarenhet. När företag samlar mer erfarenhet och skaffar supportfunktioner för offshoring så kan de flytta verksamheter högre upp i värdekedjan, det vill säga av större dignitet, till andra länder.

Slutsatser

Offshoring skall inte entydigt ses som ett hot mot svenska jobb. Vissa arbeten kommer att försvinna och vissa kommer att tillkomma. Genom att förlägga verksamheter till låglöneländer kan företagen minska sina kostnader för dessa funktioner, för att istället kraftsamla på andra områden. Företagens efterfrågan på högt utbildad personal för de mer kvalificerade arbetsuppgifterna kommer att öka. Således kommer vi inom vissa områden att se en ökning av sysselsättningen i båda länderna.

Mycket av den kritik som i debatten omgärdar offshoring är skev, då den i botten kretsar kring kvalitetsnedgångar på tjänster outsourcats, och alltså varit föremål för utflyttning, men inte till utlandet. Debatten har felaktigt kommit att handla om huruvida länder kommer att konkurreras ut eller inte. Oavsett regleringar, påverkas vi, då företagen numera är rörliga. Man kan alltså inte hävda att ett land kan konkurreras ut, tvärt om bidrar den internationella konkurrensen till att produktiviteten ökar.

För stora länder som exempelvis USA, finns det inget belägg för fördelar med att sluta sig inåt i en slags protektionistisk hållning, vilken företräds av många ledande amerikanska politiker. Den rätta vägen att gå är istället en ökad öppenhet och bättre marknadsintegrering. Det är nödvändigt med ett tydligt internationellt konsensus i synen på hur man skall möta de framtida utmaningar som globaliseringens effekter medför. Detta exempelvis inom ramen för WTO.

Globaliseringen sker inte utan förlorare. Den grupp som initialt kommer att drabbas tydligast är de människor som har yrken som kräver låg utbildning och har en hög potential för offshoring. För att kostnaderna för globaliseringen inte skall ligga på individen, måste arbetsmarknadspolitiken utvecklas i takt med globaliseringen.

Västvärlden har inte bara misslyckats med policy för att få fler unga att läsa tekniska utbildningar och välja FoU-yrken, de har också misslyckats med att attrahera tillräckligt mycket välutbildad arbetskraft från utlandet. Samtidigt har utvecklingsländerna lyckats invertera den "brain drain" som fyllde västs arbetskraft med talang tidigare.

I stora delar av västvärlden kommer bristen på arbetskraft vid 2030 vara tydlig. Den demografiska utvecklingen kommer att leda till ett läge där arbetskraften kommer att omfatta färre än någonsin tidigare. Utvecklingsländer kommer också snart att få ont om arbetskraft. I exempelvis Kina kommer förhållandet mellan den arbetande delen av befolkningen och de över 65 år att öka kraftigt fram till 2030. Inte bara bland utvecklingsländerna, utan totalt sett, är Indien det land som kommer ha bäst demografiska förutsättningar för att möta de framtida utmaningarna. Möjligheterna för enskilda länder att utveckla specialiserade kunskaper själva kommer också att vara begränsade framöver. Länder bör försöka bygga nätverk av kluster över gränserna med andra länder, annars hamnar man på efterkälken bakom dem som gör det.

I klassificeringen av yrkeskategorierna i SSKY sysselsätter de åtta kategorier, som klassificerats som ett D, inte mindre än 489 693 personer. Detta att jämföra med antalet arbetslösa under 1990-

talets kris, då 550 000 arbeten försvann. Indelningen är självklart att betrakta som godtycklig och i vilken grad de olika yrkeskategorierna berörs kan ifrågasättas. Det är emellertid rimligt att anta att kategorierna påverkas antingen direkt eller indirekt av att globaliseringen skapar möjligheter till utflyttning av arbeten till utlandet. Det är också värt att notera att de arbeten som i denna överblick hamnat i kategori D i stor utsträckning är tjänstemannaarbeten med krav på akademisk utbildning. Detta gör det viktigt att koppla frågan till utbildningspolitiken.

Svensk arbetsmarknad står det kommande åren inför stora utmaningar. AMS spår under de kommande åren en sysselsättning som under 2009 minskar med 65 000 personer och 80 000 personer under 2010.

Den senaste tidens varsel i fordonsindustrin har visat på hur viktigt forskning och utveckling är för den svenska industrin. De nya förutsättningarna för fordonsindustrin har medfört stora utmaningar för svensk arbetsmarknadspolitik. Problematiken vid omställningsarbetet är likartad med den vi kan vänta oss när många arbeten flyttas utomlands. Ett problem vid alla omställningar att skapa drivkraft hos individen för en snabb omställning. Vid många omställningar måste individen acceptera ett arbete som ligger under den tidigare kvalifikationsnivån. Det är inte alltid möjligt att garantera en omställningsplan som snabbt tar individen till samma kvalifikationsnivå i det nya arbetet som i det gamla arbetet.

Sveriges arbetsmarknadspolitik måste på lång sikt utformas så att en tilltagande offshoring av de utpekade kategorierna inte får en oväntad stegring av arbetslösheten till följd. Här måste utbildnings-, arbetsmarknads- och näringspolitiken ses som beroende av varandra.

Utbildningspolitiken måste vara inriktad på att behovet av högutbildad personal inte nödvändigtvis är detsamma som behovet av högutbildad personal i Sverige. Även om Sveriges ekonomi blir mer avancerad betyder det inte att alla avancerade uppgifter måste utföras i Sverige. Vidare måste det ökande antalet utländska studerande i Sverige, en andel som är allra störst vid de tekniska högskolorna med mellan 10-20 % utländska studerande tas till vara bättre. Vår migrationspolitik måste möjliggöra för de studenter som efter avslutade studier vill etablera sig på den svenska arbetsmarknaden. Högskolan måste anpassas så att den direkt börjar förbereda utländska studerande för ett yrkesliv i Sverige, till exempel genom ett starkt språkutbildningsstöd, sociala program och andra funktioner.

För yrkeskategorierna med låg utbildningsnivå och samtidigt låg potential för offshoring är det av stor vikt att politikerna satsar på att stärka yrkesutbildningar riktade direkt mot dessa yrken.

Skatte- och näringspolitikens betydelse får inte underskattas. Man kan fråga sig varför svenska företagare är bland de mest besvärade i världen av de höga arbetsgivaravgifterna, men samtidigt ligger långt under genomsnittet i att skatta arbetsgivaravgifternas betydelse vid utlandsetableringar. Möjligtvis kan denna inkongruens tillskrivas det faktum att höga skatter på arbete har hört till vardagen under så många år i Sverige. Det är rimligt att anta att skattefrågans betydelse för utflyttning av verksamheter till utlandet kommer att öka i takt med att det blir allt enklare att flytta ut verksamheter. Detta tillsammans med en hårdare press på arbetsmarknadspolitikerna kommer att

ställa krav på politikerna att föra en skattepolitik som genom låga skatter på arbete syftar till att så många som möjligt är i arbete.

Europas länder går genom EU-samarbetet mot att få en allt mer integrerad ekonomi, där landsgränser får minde betydelse än någonsin ur ett europeiskt historiskt perspektiv. Betydelsen av i vilket land ett EU-företag förlägger sin verksamhet blir mindre viktig. Detta då konkurrensen snarare står mellan olika regioner inom EU än mellan de 27 medlemsstaterna.

I takt med att rörligheten ökar, blir våra stora städer mer betydelsefulla. Därmed ställs krav på att infrastrukturen kring storstadsregionerna är väl fungerande. Vägledande för satsningar knutna till särskilda områden måste vara att satsningarna inte primärt utgår ifrån en geografisk avgränsning utan snarare viktiga punkter i området för satsningarna.

Man skulle -enkelt uttryckt -kunna mena att vi i västvärlden i allt större utsträckning gått i från att konstruera och bygga nytt, till att underhålla. Att främja och få fart på den svenska innovationskraften är en av de stora utmaningar vi står inför. Satsningar på att stärka den svenska forskningen kommer att vara en nyckelfaktor för att möta den fortsatta globaliseringen. Dessa forskningsinstitutioner bör ha en tydlig koppling till industrin. Svensk industri är ledande inom många områden och vad som krävs för att vi ska fortsätta ha en stark ställning på marknaden inom olika områden, är en integrering mellan industrin och FoU. Denna integrering mellan forskning och näringsliv måste stimuleras genom att göra det mer förmånligt för företagen att avsätta pengar för FoU-satsningar.

Inte bara forskningen vid våra högskolor och universitet behöver stärkas, utan hela utbildningsväsendet. På grundskole- och gymnasienivå bör läraryrkets status höjas genom en översyn av såväl lärarlöner som utbildning och behörighetskrav. Genom stärkta samarbeten mellan gymnasieskolorna och högskolor och universitet skulle kompetensnivån och det vetenskapliga tankesättet i gymnasieskolan utvecklas.

Vad som måste diskuteras är den enskilde individens incitament för att utbilda sig. Den lönemässiga avkastningen på eftergymnasial utbildning är låg i Sverige i jämförelse med många andra länder. Detta får som konsekvens att arbeten, där Sverige egentligen har en god kompetens, flyttas till utlandet på grund av brist på arbetskraft med relevant utbildning, en offshoring som Sverige inte borde drabbas av.